

หัวข้อศิลปนิพนธ์	การศึกษาภูมิทัศน์ทางเสียงในพื้นที่เมืองเชียงใหม่
ผู้เขียน	ชนพร รัตนธรรม
ปริญญา	ปริญญาศิลปบัณฑิต (ศิลปศึกษาและการออกแบบสื่อ)
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.ธัชธรรม ศิลปสุพรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยในเรื่องระบบนิเวศวิทยาทางเสียง ภูมิทัศน์ทางเสียง หรือ Soundscape เป็นความตั้งใจที่ต้องการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับพื้นที่ ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม และการตระหนักได้ว่า การฟังเสียง หรือ การรับรู้ได้ด้วยเสียง ผ่านการฟังของมนุษย์ ที่มักเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันทั่วไปนั้น ถือเป็นประสบการณ์ส่วนใหญ่ที่มีความสำคัญอย่างมาก ของการเชื่อมโยงผัสสะการรับรู้ของมนุษย์โดยตรง คือ การได้ยิน มนุษย์สามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจได้ในทันที หากพบว่าประสบการณ์เหล่านั้นเป็นสิ่งที่คุ้นเคยและมักเป็นเหตุการณ์ หรือ เรื่องราวที่ประสบพบเจออยู่แล้วในชีวิตประจำวัน เพื่อวัตถุประสงค์หลัก คือ (1) ทดลองหาประสบการณ์การรับรู้รูปแบบใหม่ที่นอกเหนือจากการมองเห็น (2) มองเห็นถึงความสำคัญของสุนทรียภาพของเสียงในธรรมชาติ หรือ สิ่งแวดล้อมรอบตัว (3) สามารถนำมาปรับใช้ โดยการนำเอาความรู้จากแนวคิดเรื่องเสียง (Soundscape) เชื่อมโยงกับประเด็นสังคม เพื่อนำเสนอผลงานที่เต็มไปด้วยความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ต้องรวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยให้ได้มากที่สุดภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยเริ่มต้นจาก (1) การออกแบบและวางแผนโครงสร้างการทำงานจากแนวคิด หรือ Concept (2) ลงพื้นที่เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลทางภาพและเสียง (3) กระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (4) การแสดงผลงานในนิทรรศการศิลปะ (5) การสังเคราะห์และอภิปรายผล

ซึ่งผลจากการศึกษาค้นคว้าและการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ตามแต่ละชุมชนในพื้นที่เมือง
เชียงใหม่ ได้ให้ข้อสรุปในแง่มุมที่มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป ถึงประเด็นปัญหา เหตุและผล
รวมถึงข้ออภิปรายจากความคิดเห็นของผู้คนในชุมชน หรือ แหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือก็ตาม บทสรุป
ของพื้นที่บนความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย คือ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวและกินพื้นที่วิถี
ชีวิตเดิมของผู้คน การพยายามผลักดัน การพัฒนา หรือ การรื้อถอน ทั้งหมดทั้งหมดนำมาซึ่งความ
เปลี่ยนแปลงโดยตรงต่อสาขา รวมถึงการรับรู้ทางเสียงด้วย ที่ปรากฏเด่นชัดบนพื้นที่เมืองวัฒนธรรม
เก่าแก่อย่างเชียงใหม่ ที่กำลังหันหน้าเข้าสู่เมืองแห่งความทันสมัยเต็มตัว

สู่ความตั้งใจนำเสนอภูมิทัศน์ทางเสียง (Soundscape) ที่แปรเปลี่ยนไป บนพื้นที่ในแต่ละชุมชน
ได้แก่ ชุมชนวัวลาย ชุมชนลอยเคราะห์ ชุมชนกำแพงดิน และชุมชนชาวภาคอย่างภาคหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่มี
ความเชื่อมโยงกันในเรื่องความคล้ายกันของการตั้งอยู่ของชุมชน ณ ที่ถิ่นเดิม เป็นประเด็นศึกษาทางสังคม
และชุมชน ทางด้านเศรษฐกิจการค้า นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีการ
เปิดรับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่ ทุนนิยม ความทันสมัย เข้ามามีบทบาทต่อสังคมเมืองเชียงใหม่ จนทำให้
สังคมโดยรอบเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและภูมิทัศน์รอบด้าน กลบทับสรรพเสียง (ภูมิทัศน์ทาง
เสียง) และภาพในความทรงจำของเมืองเชียงใหม่ ที่มีเอกลักษณ์เมื่อย้อนไปในอดีต

เหตุเพราะ ในโลกสมัยใหม่ เสียงมีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อมนุษย์ทุกคนอย่างมาก ทั้งในด้าน
ของการสร้างสรรค์และมุมมองทางปัญหา การทำความเข้าใจกับเสียงทั้งในลักษณะที่เสียงถูกเรียบเรียงเป็น
ดนตรี เสียงในลักษณะที่ก่อเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือ เสียงที่เกิดขึ้นจากความทันสมัย
ด้วยเทคโนโลยีของมนุษย์ มันสามารถเป็นสะพานที่เป็นสิ่งเชื่อมโยงตัวตนของมนุษย์ไปสู่การทำความรู้จัก
กับตัวตนในรูปแบบอื่น ๆ อย่างเช่น การทำความรู้จักตัวตนของผู้คนที่มีความแตกต่างกันทางด้านสังคม
วัฒนธรรมและการอยู่อาศัย การทำความรู้จักกับตัวตนของตนเอง รวมถึงการทำความเข้าใจในมิติต่าง ๆ
ของเรื่องราวที่ซ่อนเร้นแอบแฝงอยู่รอบตัวในชีวิตประจำวันธรรมดา

Thesis Title The soundscape of the community in Chiang Mai
Author Ms. Thanaporn Ratanatham
Degree Bachelor of Fine Arts (Media Arts and Design)
Thesis Advisor Thatchatham Silsupan

ABSTRACT

The research on Soundscape intended to study about the relationship between the sound and the location. This study emphasized the relationship that correlated between human and surroundings. It focused on the correlation between sounds and living habits of people in society. Realizing the hearing or perceiving something by sounds through the hearing process of human in daily life are the most significant experience that can be correlated with direct hearing process. This process can be analyzed and understood by human immediately if those experiences are previously met or happen in daily life. The main purposes are (1) to attempt to explore new experiences of new form of hearing process apart from sight (2) to emphasize the importance of natural scenario and surrounding sounds (3) in order to implement by using the knowledge of Soundscape concept correlated with social issues in order to present the research with deep understanding.

This research used qualitative research method that gathered the data and experience, which related to the research topic as much as possible within the time frame. Starting from (1) the design and structure plan of the research from a concept (2) do field research in order to gather deep data of visual and hearing data (3) the process of create an artwork (4) the artwork exhibition (5) the analysis and explanation.

From the result of field study in each Chiang Mai communities, the conclusion was varied with different angles on the issues, causes and effects and also the discussion of the people in the community or even on the reliable sources. The summary of the new era is that there is a change in economic that expands rapidly and merges the old version of living habits. The pressure, development and renovation, all

Media Arts and Design Department
Faculty of Finearts, Chiang Mai University